

Cinsiyetlendirilmiş Kurum Olarak Akademi: Erkek Akademisyenlerin “Öteki” Üzerinden Erkeklik İnşaları¹

Duygu Altınoluk *
Ege Üniversitesi

Özet:

Çalışmanın konusu, içine doğduğu toplumun değer ve normlarıyla sosyalle olmuş erkek akademisyenler özelinde, “eşitlikçi” akademiye geçtikten sonra toplumsal cinsiyete yönelik erkeklik söylemlerinde herhangi bir dönüşüm olup olmadığıdır. Bu bağlamda, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi’nde doktora yapmakta olan araştırma görevlileri ile doktora derecesini almış diğer akademik seviyelerdeki öğretim üyelerinden oluşan ve kartopu örnekleme tekniğiyle ulaşılan 11 erkek akademisyenle yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Görüşmelerden elde edilen nitel veri, her kurumun aslında toplumsal cinsiyet temelinde örgütlendiğini iddia eden Joan Acker’ın (1990) “*toplumsal cinsiyetlendirilmiş kurum*” (gendered institution) kuramının sunduğu kuramsal çerçeve dâhilinde yorumsamacı bir yaklaşımla çözümlemeye tabi tutulmuştur. Görüşmelerden elde edilen bulgularla, fakülte içi çalışma demokrasisinin yüksek düzeyde olduğu varsayılan ve eğitim seviyesi yüksek bir araştırma alanında dahi toplumsal cinsiyetlendirilmiş pek çok öğenin örtük biçimlerde de olsa var olduğunu gösterilmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Erkeklik Çalışmaları, Hegemonik Erkeklik, Toplumsal Cinsiyetlendirilmiş Kurum, Erkek Akademisyenler*

¹ Bu yazı, VIII. Ulusal Sosyoloji Kongresi’nde sunulan “Akademide Hegemonik Erkekliğin Öteki Üzerinden Yeniden İnşası” başlıklı bildiri metninin genişletilmiş halidir.

* Arş. Gör. Sosyoloji Bölümü
dygaltinoluk@gmail.com

Academia as a Gendered Institution: The Construction of Masculinity through “Otherness” of Male Academics

Duygu Altınoluk *
Ege University

Abstract:

This study investigates whether the gender based masculinity discourses of male academics, who are socialized through the values and norms of the society in which they are born, have been transformed after they take place in academia; and hence whether the academia is a gendered institution. In this context, the sample is drawn by using snowball technique and the semi-structured interviews were conducted upon 11 male academics, from Ege University Faculty of Letters, who are either PhD candidate-research assistants or faculty members who have already been holding PhD degree at various academic ranks. The qualitative data gathered through interviews were analysed through “gendered institution” theory of Joan Acker who argued that all institutions are organized by gender, within an interpretative perspective. The findings revealed that even in a research field which is assumed to have working democracy at higher degrees, there exist subtle forms of gendered principles.

Keywords: *Men Studies, Hegemonic Masculinity, Gendered Institution, Male Academics*

* Res. Asst. Faculty of Letters
dygaltinoluk@gmail.com

Toplumda var olan kamusal-özel, kültür-doğa, eril-dişi gibi sosyolojik dikotomilerle bakıldığında, erkekler sırasıyla ilk, kadınlar ise ikinci kategorilerde yer almaktadır. Bu temelde de kadının özel alanda daha çok varlık gösterdiği; kamusaladaki yerinin ise ikinci planda kaldığı söylenmektedir (Alkan, 1999; Kancı, 2008; Ecevit, 2010) Bu dikotomilerle birlikte erkek girişken ve aktif rol üstlenirken, kadın geri planda duran, pasif ve bağımlı bir rol üslenir. Tüm bu özellikler erkeği kamusal, kadını ise özel alan diye tanımladığımız ev içinde konumlandırır. Bu nedenle erkek, emeğin üretildiği piyasa ilişkileri içerisinde “ekmek kazanan” konumunda yer alırken; kadın ise ev ilişkileri içerisinde emeğin yeniden üretildiği alana sıkışır. Günümüz toplumlarında kadınların kamusal alanda giderek daha fazla yer aldığı durumu sayısal bir veriden ibarettir; çünkü kamusal alana hizmet eden kurumlar, toplumsal cinsiyet bazında biçimlenerek erkeğin iş hayatında olmasını önceler (Acker, 1992; Badinter, 1992; Özkanlı & Korkmaz, 2000; Şentürk, 2015).

Toplumun tüm alanlarında yansımaları bulan toplumsal cinsiyet temelli güç eşitsizlikleri, kaynakların iki cinsiyet arasında dengesiz dağılımını ve böylece cinsiyetler arasında özellikle kadını erkeğe bağımlı kılan bir mekanizmayı beraberinde getirmektedir (Newman & Grauerholz, 2002). Böylesi bir güç eşitsizliği ise kadının toplumdaki ikincil konumunu yeniden üretmektedir. Bireyin karşılaştığı ilk toplumsallaşma aracı olan aileden başlamak üzere, evlilik, iş yaşamı, siyaset ve tüm toplumsal karşılaşmalar gibi makro ve mikro alanlarda olmak üzere kadını ikincil konuma iten bu mekanizma, hegemonik erkekliği yalnızca üretmekle kalmamakta, aynı zamanda tüm bu alanlarda erkeğin hegemonik konumunun yeniden üretilmesine katkıda bulunmaktadır. Segal (1992), erkeklik ve kadınlığın, tarihsel zamana ve mekâna özgü oluşumlar olduğuna vurgu yaparken ideolojilerin; toplumsal kurumlar ve pratikler içinde sürekli olarak biçimlendirilen, karşı konulan, yeniden işlenen ve onaylanan kategoriler olduğunu söyler.

İktidarla donanmış pozisyonların erkekler tarafından kuşatıldığı göz ardı edilemez bir gerçektir (Acker, 1990).

Çağdaş literatür, sosyal olarak üretilmiş bir kavram olarak toplumsal cinsiyetin yarattığı eşitsizliklerin derinlemesine ve kapsayıcı bir biçimde anlaşılabilmesine yönelik olarak toplumsal cinsiyet çalışmaları içerisinde kadınlığın yanı sıra erkekliğin de çalışılması gerektiğine işaret etmektedir (Boyd & Roper, 1989). Zira güç eşitsizliği, görelî bir kavramdır; toplumsal bir birimin hegemonik olarak daha geniş bir iktidar alanına sahip olması ancak ve ancak diğerinin iktidar alanının görelî olarak dar kılınması ile mümkün olabilir.

Nitekim erkeklik kavramı 1970'li yıllara kadar yalnızca biyolojik cinsiyet temelli ele alınıp belirli model erkekliğe sıkıştırılmıştır. Ancak 1980'lerden sonra kadın çalışmalarının yükselmesinden doğan feminist akımın erkeklik kavramına toplumsal cinsiyet bazında eğilmesiyle erkeklik çalışmaları da akademik çalışmalarda yerini almaya başlamıştır (Hearn ve Parkin, 1983, 1988; Cornwall ve Lindisfarne, 1994; Kimmel, 1995; Connell, 1998, 2001, 2005, 2016; Carrigan vd, 2002).

Feminist akımın içerisinde erkeklik çalışmalarının ivme kazanmasıyla beraber kadının, tüm toplumsal alanlarda olduğu gibi kamusaladaki yerini de ikincil olarak konumlayan erkekler üzerine çalışmalar yapılmaya başlanmıştır. Hiyerarşik yapılanma, erkeği üste, kadını ise aşağı statüye konumlamaktadır (Acker ve Houten, 1974; Acker, 1990, 1992; Hearn ve Parkin, 1983). Pek çok kadın, çalışma hayatının çoğunu eril yaklaşımla biçimlendirilmiş bu alanlarda geçirmektedir. Kamusal alanın eril yapılanması, feminizmin yükseldiği yıllarda daha da dikkat çekici bir hale gelmiştir. 1980 ve sonrasında sosyologlar başta olmak üzere sosyal bilimciler, özelde cinsiyetçilik, cinsel ayrımcılık gibi toplumda daha önce dikkati çekmeyen alanlarda, genelde kadın ve toplumsal cinsiyeti temel alan konularda çalışmalar yapmaya başlamıştır. Feminist çalışmaların merkezi özellikle 2000'li yıllardan itibaren ev ve iş arasındaki dikotominin zorlukları ve yeni ekonomik düzenin etrafında çerçevelenmektedir (Payne, 2002; Williams, Muller ve Kilanski, 2012). Genel olarak çalışmalar, kadının emeği ve

kamusalda görünmezliği üzerinden ilerlemiştir. Yükselen kapitalizmin modernleşmeyle harmanlanması ve artan işgücü ihtiyacı, kadına kamusal alanda var olması için bir fırsat yaratmış olsa da kurumların eril yapılması kadın emeğinin de kamusalda “kadınsı” bir biçimde şekillenmesine yol açmıştır. Bundan dolayı, kadın çalışmaları alanındaki çalışmalar erkeklik çalışmalarına göre daha fazla sayıdadır. Nitekim Hearn ve Parkin (1988), “erkeklik çalışmalarının” göz ardı edildiğini vurgulamaktadır. Sözü geçen araştırma, toplumsal cinsiyetlendirilmiş kurumlar üzerine yapılmış çalışmaların odağının, bu kurumların amaç, hiyerarşi ve yönetim işlevinin erkekler tarafından oluşturulduğuna; bunun da yine erkekler tarafından örtük biçimde gerçekleştirildiğine vurgu yapmaktadır.

Bu bağlamda bu çalışma, Joan Acker’ın (1990) “toplumsal cinsiyetlendirilmiş kurum” (gendered institution) kuramına dayanarak, akademinin de böylesi bir kurum olduğu varsayımından hareketle akademiye erkeklerin hegemonik erkekliklerini, kadın akademisyenler, yani çalışma süresince kavramsallaştırdığımız “öteki” üzerinden inşa etme biçimlerine odaklanmaktadır. Acker, kuramını geliştirirken, örgütlerdeki hiyerarşi ve eril yapılanma üzerinden gider. Bu araştırma ise Acker’ın kuramını bir ileri götürerek genelde akademiye özelde “kadın çalışmaları ve feminizm” derslerinin verildiği edebiyat fakültesine uyarlayarak; akademinin toplumsal cinsiyet tutumunu sorgulamayı hedeflemenin yanı sıra; erkek akademisyenlerin kadınlar üzerinden inşa ettikleri erkeklik söylemlerini bulup ortaya çıkarmayı amaç edinir. Acker’ın teorisinin üzerine inşa edilmiş bu çalışma, kadınların, akademiye ne kadar çoklukta olmalarından ya da yönetici kadrolarında bulunmalarından ziyade; “bilim yapıyor olmaları” açısından erkek akademisyenler tarafından ne derece önemsendikleri, bilim insanı olarak görüldükleri ve disiplinleri içerisinde kendilerine nasıl bir anlam atfedildiğini ortaya koyma amacı taşımaktadır.

Acker kurumlarda toplumsal cinsiyete dayalı sosyal yapılanmanın, “toplumsal cinsiyetlendirilmiş işbölümü”, “toplumsal cinsiyetlendirilmiş semboller”, “toplumsal cinsiyetlendirilmiş işyeri etkileşimi”, “toplumsal cinsiyetlendirilmiş bireysel kimlik” ve

“toplumsal cinsiyetlendirilmiş örgütlenme mantığı” olmak üzere birbiriyle etkileşim içerisinde olan beş farklı süreçte gerçekleştiğini öne sürmektedir. Acker’ın ortaya koyduğu bu kategoriler araştırmanın bulgulara ait olan kısmında ayrıntılı bir biçimde tanımlanarak, çalışmanın şekillendirildiği çerçeve dâhilinde bulgularla birlikte incelenecektir.

Araştırmanın Metodolojisi

Çalışma, üniversite gibi çalışma demokrasisinin yüksek düzeyde olmasının beklendiği bir kurumun içerisinde erkek akademisyenlerin, bizim bu çalışma için bulgulardan hareketle “öteki” olarak kavramsallaştırdığımız kadın akademisyenler üzerinden hegemonik erkekliklerini nasıl yeniden inşa ettikleri sorusu üzerine kurulan nitel bir araştırmadır. Nitel araştırmalar, insanların kendilerinin ve diğerleriyle olan ilişkilerinin incelenmesini sağlayan ve daha çok karşılıklı etkileşim gerektiren stratejileri içermektedir (Demir, 2014). Bu araştırma da amacı ve doğası gereği sosyal alanda ancak anlamaya dayalı olarak çözümlenebilecek pek çok gerçeklik olduğunu varsayan yorumsamacı paradigma dahilindeki feminist yöntem üzerinden tasarlanarak, betimsel bir çözümlenmeye tabi tutulmuştur. Nitekim betimsel analiz yoluyla “elde edilen veriler, daha önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır” (Yıldırım & Şimşek, 1999, s. 158). Görüşmelerin özüne sadık kalınarak bireylerin söylediklerinden doğrudan alıntılar yapılmak yoluyla gerçekleştirilen betimsel çözümlenme tekniğinin (Kümbetoğlu, 2015, s. 154) esas alındığı bu çalışmada görüşmeler, bu çalışmanın dayandığı kuramın işaret ettiği temalar etrafında örgütlenmiş farklı kategoriler dâhilinde yorumlanmıştır. Nitel araştırma desenine uygun olarak çalışma, erkek akademisyenlerin kadın akademisyenlerle, bir başka deyişle “öteki”lerle, kurdukları sosyal ilişkileri, kendilerini “öteki” üzerinden konumlayışlarını, “öteki” ile yaptıkları bilgi alışverişinin doğasını ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Bu amaca paralel olarak alan araştırması, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi’nde hâlihazırda doktora yapmakta

olan araştırma görevlileri ile doktora derecesini almış diğer akademik seviyelerdeki öğretim üyelerinden oluşan erkek akademisyenlerle motiflenmiştir.

Edebiyat Fakültesi'nin araştırmaya konu olma nedeni ise; öncelikle bu kurumda uzun süreden beri akademisyen olmaktan ötürü kadın olarak aidiyet duygusu geliştirmiş olmak ve buna dayalı olarak akademik olmayan sohbetlerdeki hegemonik erkeklığe ilişkin söylemleri içeriden gözlemle fark edip araştırmaya değer bulmaktır. Fakültede, yukarıda sayılan farklı seviyelerdeki erkek akademisyen sayıları dikkate alınarak *kartopu örnekleme tekniği* aracılığıyla toplam 11 erkek akademisyene ulaşılmıştır. Görüşmeler 12 sorunun yer aldığı ve görüşmenin seyrine göre değişkenlik gösteren ek soruları da içeren, ancak araştırmanın amaç ve kapsamıyla doğru orantılı olarak belirli temalara dayalı *yarı yapılandırılmış görüşme* formuyla gerçekleştirilmiştir. Görüşülen kişiler, anonimiteyi sağlamak için, unvanlarının baş harfleriyle P1, P2, D1, YD3, AG2 şeklinde kodlanarak aktarılmıştır. 2016 Nisan ayında gerçekleştirilen ve 35-50 dakika arası süren görüşmeler, katılımcıların rızası ile ses kaydına alınmış; görüşmenin ses kayıt cihazı yoluyla kayıt altına alınmasının istenmediği durumlarda ise araştırmacı tarafından notlar alınmak yoluyla kaydedilmiştir.

Toplumsal Cinsiyetlendirilmiş İşbölümü

Kurumlardaki işbölümü, açık bir şekilde görünür halde toplumsal cinsiyetlendirilmiştir. Devletin, aile ve işgücü pazarı yapılarındaki bölünmelerin net bir biçimde kurumsallaşmasını içeren iktidarın fiziksel mekândaki yerleşim ve davranışların da işbölümünü içerir (İnce-Güney, 2017; Alkan, 2017). Toplumsal cinsiyetlendirilmiş işbölümünde çeşitli değerler olmasına rağmen, erkek her zaman daha üst pozisyonlarda çalışmaktadır. Akademiye baktığımızda genel itibariyle kadın-erkek sayılarının eşitsizliğini ve erkek yöneticilerin çoğunluğunu görmek mümkündür. Acker (1990, s.146) burada kurumsal iktidarın yüksek pozisyonlarında her zaman erkekler

tarafından işgal edildiğini söylemektedir. Lisans eğitiminde fazla olan kadın sayısı, unvan ve hiyerarşik yükselmenin devamında literatürde tanımlanan “sızdıran boru hattı”na (leaky pipeline) takılarak elenmektedir; bu nedenle doktorasını almış kadın öğrenciler, akademiye adım atarak yardımcı doçent unvanını alıp yükselmeye devam ettikçe cinsiyet eşitsizliğine maruz kalmaktadır. Şevik’in (2016) sızdıran boru hattı kavramını kullanarak yaptığı güncel çalışmasında akademideki kadın-erkek niceliğinin kadrolarda yükseldikçe dengesizleştiğini Hitit Üniversitesi Teknik Bilimler MYO özelinde tartışırken, ülkedeki genel profili de ortaya koymuştur.

Akademik yapılanma içerisinde kadın akademisyenler bölüm başkanı olarak bir nevi yönetici konumuna geliyor olsalar dahi genele bakıldığında daha önemli olarak arz edilen rektörlük ve dekanlık gibi -Acker’ın yetenek olarak tabir ettiği akademide kendini daha üst karar mercii olarak gösteren- daha üst pozisyonlara erkek akademisyenlerin atandığı -ki atama işlemi yine eril bir el tarafından yapılmaktadır- görülmektedir. Edebiyat Fakültesi, kurulduğu 1976 yılından bu yana, bugünkü dekan dâhil olmak üzere 10 dekan yönetim pozisyonuna gelmiş ve yalnız bir kadın akademisyen dekan olarak atanmıştır. Üniversite tarihine baktığımızdaysa kuruluşundan bu yana 13 rektör içerisinde yalnızca bir kadın akademisyen rektör olarak yönetime gelmiştir. Bu da daha önce bahsi geçen sızdıran boru hattı deyişine denk düşmektedir.

Acker’ın toplumsal cinsiyetlendirilmiş işbölümü kategorizasyonundan hareketle, katılımcılara “Yöneticide görmek istediğiniz cinsiyet ve özellikler nelerdir?” sorusu olmuştur. Katılımcılar soru karşısında tereddüt etmeden bir yöneticide herhangi bir cinsiyet gözetmediklerinin altını çizmiş olsalar dahi bazı katılımcılar yönetici özelliklerini sayarken bir müddet sonra geleneksel erkek egemen bir yönetici profili çizmeye başlamıştır; yani bir başka deyişle eril özelliklerle donanmış bir erkek yöneticinin varlığına işaret etmişler; bazıları ise doğrudan erkek yöneticinin her zaman daha iyi yönetici vasfına sahip olduğunun altını çizmiştir.

“Erkek. Adil. Kararlı. Tutarlı. Erkeklerin yönetici vasfı daha yüksek. Kadınlar merhametli. Bu nedenle adil olamazlar.” (YD2)

“Hayır, akademik çalışma konusunu engelleyecek türde şeyler yapmaması gerek. Kişiselleştirmemeli. Kadınlar genelde yapıyor bunu. Ben yönetici olsam, yani belki cabbar bir kadın olursa düşünürüm. Bir de erkek alırsam ayrımcı görünmek istemem o yüzden.” (P3)

Görüldüğü gibi, kadınların kamusal alanda yönetici olmaları içinkendini kabul ettirmek adına çoğu zaman, erkeksileşmek durumundadır; çünkü yönetmek denilen edimin erkeğe has olduğu iddia edilen fazla sert, dominant, kararlı olmayı gerektirdiği önyargısı akademisyen erkeklerde de mevcuttur. Bu sebeplerle erkek akademisyenlerin, zaten eril bir kamusal mekân olan akademideki cinsiyetçiliği, kendilerinin de dönüştürdükleri erkeklik söylemleriyle devam ettirmiş olduğu aşikârdır.

Toplumsal Cinsiyetlendirilmiş Semboller

Acker’ın kategorize ettiği beş temel sürecin belki de en örtük biçimde olanı “toplumsal cinsiyetlendirilmiş semboller”dir. Semboller Acker’a göre (1990) sembollerin dilde, ideolojide, kıyafetlerde, yaşam tarzında pek çok kaynak ve biçimi vardır. Bu semboller, akademinin işleyişinde de geçerli olmakla beraber birtakım yönleriyle farklılaşmaktadır. Özellikle kıyafetlerde herhangi bir sembolik ayırım ortaya çıkmasa da araştırmanın metodoloji bölümünde de sözü edildiği gibi içeriden gözlemlenilen deneyimlerde², akademide kılık-kıyafete göre “daha fazla akademisyen” bulunduğu ya da bulunmadığı gibi bir kalıp yargının üstü kapalı biçimde söylendiği daha sonra bahsi geçecek olan “homososyal” gruplarda en çok konuşulan mevzulardan biridir. Sancar (2003), Türkiye’deki kadınların ne gieceği ve nerede, ne

² “Deneyim” kelimesi burada epistemolojik bir duruşun göstergesi olarak kullanılmışı, araştıran ve araştırılan arasında hiyerarşik bağın kurulmadığı, nesneleştirilmemiş ve araştırılanların kendiliğinden anlattıkları kastedilmektedir.

zaman giyileceğinin bizdeki yerli kültürün bir tanımı olarak meşrulaştırıldığının altını çizer. Katılımcılara sorulan “Günelik hayatınızda cinsiyetçiliği ürettiğinizi düşünüyor musunuz?” sorusuna pozitif ayrımcılık bazında cinsiyetçilik yaptıkları cevabını vererek; bunun da olumlu olduğunu vurgulamışlardır.

“Evet, bazen; çok bilinç dışı bir hareket. Kadınlara öncelik verebiliyorum. Erkek olsa yapmam. Asansöre binerken öncelik verebiliyorum; kapıyı tutabiliyorum saçma aslında. Yapıyorsam da iyi niyetle sembolik düşünüp yapıyorumdur.”(YD2)

“Kıyafet mesela, bazen (erkek) arkadaşlarla bir (kadın) arkadaşımız için nasıl giyiniyor diye konuşabiliyoruz. Bu da yine erkekler arasında. Kendisine en fazla güzel olmuşsun deniyor tabii” (AG2)

Bugünün eğitilmiş, kentli erkeği kadınlara karşı “kibar”laşmanın aslında onları ikincil konuma ittiğini ve bunun hegemonik erkekliğin yumuşak hali olduğunun farkında olmuyor; böylece cinsiyetçilikten muaf olmayan akademisyenlerin de kendi içinde tabiri caizse ürettikleri dönüşen bir “kibar” cinsiyetçilik hali ortaya çıkıyor.

Acker, sembolik olarak yapılan şiddetin daha az görünür olmasının aslında cinsiyetçiliğin en tehlikelisi olduğunu vurgularken en dikkat edilmesi gereken durum olarak niteler. Bu kuramdan yola çıkarak yaptığı bir çalışmada Husu (2005), özellikle kadınların akademide “anne” olarak görülmelerinden kaynaklanan sembolize olmuş bir cinsiyetçi anlayıştan bahseder; özellikle bölümlerdeki araştırma grupları ve projelerin oluşturulurken hamile ve çocuklu kadınların farkında olmaksızın devredışı bırakıldığı sonuca ulaşmıştır. Edebiyat Fakültesi’nde ise erkek akademisyenler temelinde yapılan bu araştırma için “hamilelik ve annelik” durumu ele alınmamış olsa da fakültede pozitif ayrımcılık olup olmadığına dair olan soruda erkek katılımcıların bir kısmı kadınların bu durumundan rahatsız olduklarını dile getirmiştir. Ancak fakülte bazında kadınlarla yapılan bir diğer araştırmada ise kadınların, hamilelik dahil olmak üzere akademiye girişlerinden itibaren

kendilerine bu konuda baskı yapıldığı bulgusuna erişilmiştir (Altınoluk, 2017). Dolayısıyla sembolik şiddet doğrudan çok anlaşılmayan, detaylandırılmış sorularla ortaya çıkabilecek ve sorgulanabilecek bir ayrımcılık türü olarak akademide kendini göstermektedir.

Toplumsal Cinsiyetlendirilmiş İşyeri Etkileşimi

Acker, kurum içerisinde toplumsal cinsiyetlendirmenin en fazla semboller ve etkileşimle daha fazla ortaya çıkabileceğini vurgulamaktadır. Kurum içi sohbetler, kurumsal dil, yönetim anlayışı, teknik yetenek gerektirecek işler gibi sıralanan temaları vardır (Acker, 1990). Bu araştırmada da katılımcıların, akademi içerisinde çoğu zaman kadın akademisyenlerle girdikleri etkileşimde toplumsal cinsiyetlenmiş bir dil kullanmakta oldukları görüşme metinlerinde açık ve/veya örtük biçimlerde kendini göstermektedir.

Çalışmanın kilit noktası ise kadınların akademide ne kadar çoklukta olduğu değil; idari pozisyonlarda bulunmalarının yanı sıra “bilim yapıyor olmaları” açısından kadınların erkek akademisyenler tarafından ne derece önemsendikleri ve erkek akademisyenlerin kendi bölümlerinde kadınlara ne anlam atfettikleridir. Araştırmanın katılımcıları “İş saatleri içerisinde daha çok hemcinsinizle mi karşı cinsle mi vakit geçiriyorsunuz?” sorusuna karşılık olarak;

“Bölümümüz yapısı gereği erkek bakımından fazla. Toplumda akademi kadın için daha uygun. Öğretmenliğin bir üst mertebesi gibi.” (AG1)

Cevabın kendisinden patriyarkal değerlere göre akademisyenliğin kadın için olumlu bir meslek olmasından ötürü, cinsiyetsiz bir meslek olarak görüldüğü anlaşılabilir. Ancak mesai saati rahatlığı, ağır iş gerektirmediği, yoğun tempo istemeyen bir iş olarak görülmesinden ötürü ev içi işlere de kadının vakit ayırması kolaylığından dolayı bu tanımlamanın yapıldığı öne sürülebilir (Kundakçı, 2007).

“Hemcinsimle; doğal olarak bölünüyoruz biz. Farklı dünyadalar. Kadınlar varken konuşma tarzım ya da konuştuğunuz konu değişiyor. Kadınlar varken erkek muhabbeti yapamıyorum. Toplumsal tabular.” (YD2)

“Her ikisiyle de vakit geçiriyorum; ama erkeklerle erkek muhabbeti tabi.” (YD3)

cevaplarını vermişlerdir. Burada önemli olan nokta ise erkek muhabbeti ve mesleklerin cinsiyetine yapılan vurgudur. Erkekler aralarındaki dayanışmayı arttırabilmek adına, dâhil oldukları “homososyal” erkek arkadaş gruplarında (Sancar, 2013, s. 102-105) erkekliklerini yeniden inşaaya hazır hale getirmektedirler; bu beraberinde bize erkek kimliğinin krize yönelik telafisinin bir oluşumunu sunar. Acker da iş yeri içerisinde erkek çalışanların kendi aralarında konuştukları konuları kadınlarla konuşmadıklarını ve cinsiyetlendirilen gündelik bir sohbet biçiminin oluşturulduğunun altını çizer.

Toplumsal Cinsiyetlendirilmiş Bireysel Kimlik

Kurumlardaki yöneticilerin bireysel kimliklerinde toplumsal cinsiyet tezahürlerinin olduğuna vurgu yapan Acker (1990; 1992), bireysel kimliklerin toplumsal cinsiyetlenmiş halinin daha önce bahsedilen toplumsal cinsiyetlendirilmiş iş yeri etkileşimi, semboller ve işbölümüne tekabül eden üç sacayağının üzerine oturduğunu ve yöneticilerin bu tezahürleri sergilediklerini söyler. Bireyler, akademi içerisinde üretmediklerini düşündükleri toplumsal cinsiyetçiliği bir şekilde, farklı alanlarda bireysel kimliklerinde yansıtmaktadırlar. Akademik yaşamda toplumsal cinsiyet eşitsizliğini katiben üretmediğini öne süren erkek akademisyenlere bu olguyu açığa çıkarabilmek için ek olarak “Yine de zaman zaman cinsiyetçiliği yeniden ürettiğinizi düşündüğünüz şeyler yapıyor musunuz?” sorusu sorulmuştur. Katılımcı erkek akademisyenlerin gerek kendi erkek akademisyenlerle olan ortamlarında, gerek derslerinde, gerekse akademi

içerisindeki gündelik sohbetlerinde örtük bir biçimde toplumsal cinsiyetlendirmeyi yaptıkları ortaya çıkmıştır.

“Sosyal hayatta üretmemeye çalışıyorum ama toplumun bana yüklediklerinden ötürü evet cinsiyetçi davranıyorum özellikle futbolda. Maç izlerken ettiğim küfürler cinsiyetçi mesela xxx (küfür) dedim, diyorum. Kız arkadaşlarıma da yapardım eskiden; şimdi bu dönüştü en azından.” (AG1)

“Mesela derste bunu yapabilecek bir babayiğit var mı dedim ama ekledim de cinsiyetçi gibi olmasın dedim. Eğer muhafazakâr öğrenciniz çoksa kadın kelimesini çok sık kullanamıyorsunuz. Bayan ve hanım desem acaba onları da kucaklamış olur muyum diye düşünüyorum.” (YD2)

Katılımcıların akademik yaşamlarının dışarısında kendilerinin de beklemedikleri aslında cinsiyetçi olmayan bir tutum sergilemektir. Ancak aşağıdaki konuşmada olduğu gibi bireylerin, sosyalizasyon süreçlerinin çoğunu cinsiyetlendirilmiş kalıplarla geçirmelerinden ötürü hayatlarının tüm alanlarına yayılmış bir toplumsal cinsiyetlendirme söz konusudur. Birey çalışma yaşantısında toplumsal cinsiyetlendirilmiş yargı ve kalıplardan kendini arındırdığını söylese de; bu kalıplar gündelik yaşamda, kendisini akademisyen olarak tanımladığını söyleyen birinin konuşma ve davranışlarında belirlemektedir. Öyle ki, akademisyen olmanın verdiği statü ve yüksek eğitimle kendilerinin cinsiyetçiliği hiçbir zaman üretmediklerini ve her zaman cinsiyet eşitliğinden yana olduklarını söyleyen edebiyat fakültesinin erkek akademisyenleri farkında olmasalar da söylemlerinde cinsiyetçiliği bir anlamda üretmektedirler. Seidler (1997), hegemonik erkekliğin, kadınlara karşı üstünlüğün ve kamusalın erkek alanı olduğuna dair olduğu düşüncenin her alanda yaygın olduğunun altını çizer. Buradan hareketle cinsiyetçiliğe karşı hassas olduklarını dile getiren ve her defasında bunu vurgulayan erkek akademisyenlere “Yine de zaman zaman cinsiyetçiliği yeniden ürettiğinizi düşündüğünüz şeyler yapıyor musunuz?” sorusuna görüldüğü gibi dildeki cinsiyet üretimiyle cevap verilmiştir.

“Hayır. Hiç üretmedim. Yani çok uzun zamandan beri ben sanırım bu uzun zaman yüksek lisans ve asistanlığın başladığı zamanlar. (...) Aksine, çok özel bir şey anlatacağım. Hepimiz akademisyeniz. Alsancak'ta oturuyoruz. Maalesef o oturuşta işte biraz bir şeyler içtikten sonra maalesef başka üniversitelerdeki kendi alanımdan kişiler, arkadaşlarım. Erkek o doğaüstü, doğa içindeki erkek tarafları açığa çıktı. Ve yoldan gelip geçen alımlı kadınlar için hani aa çok güzel kadınmış, çok beğendim falan denebilir de. Böyle de giyiniyor mi niye giyiyorlar bunu falan denmez. Bu hayvanlıktır benim nazarımda. Çünkü bir kadının benim kendi vücudum üzerine nasıl hakkım varsa bir kadının da kendi vücudunda hakkı vardır ve bunu ister sergiler ister saklar. Bu onun bileceği bir iş. Beni ilgilendirmez ve ben ona karşı bir tepki gösteremem. Göstermemeliyim. Böyle deyince bu arkadaşlar işte ya şöyle falan filan. Dedim ki bir dakika beyler. Buradan geçenler sizin eşleriniz veya sizin kızlarınız olsun. Bu başka yerlerde de söylenir. Çok amiyane, çok sıradan insanlar da söyler de benim söylemim aynı değil. Olsa ve sizin yerinizde de başka adamlar oturuyor olsa. Siz kendi elinizle giydirdiğiniz, elbisesini aldınız, parasını verdiniz, eşiniz için veya kızınız için öyle düşünen bir adam ne hissederdiniz? Siz almışsınız o elbiseyi. Çok güzel oldu sevgilim, çok yakıştı sana demişsiniz. Dekolte, mini vs. ve sizin beğendiğiniz o kadın sizin takdirinizle de kendisine daha çok güvenerek oradan geçiyor ve birileri başka şeyler düşünüyor. Ne hissedersiniz? Keyif kaçtı tabi. Bir tanesi “tamam X uzatma” dedi bana. Çünkü çok sert bir soruydu bu. Ben onları kendi kimliklerine geri çağırdım. Siz oradan gelmiyorsunuz. Siz akademidesiniz, akıl sahibisiniz, bilgi sahibi insanlarısınız. Dolayısıyla oradan gelmiyorsunuz ve akademiye geri dönün. O kimliğinize geri dönün dedim.” (D1)

Bir erkeğin, bir kadın üzerindeki tacizinin ortadan kalkması için muhakkak “anne, eş, bacı, kardeş, kızı” olması gerektiği vurgulanarak,

kan bağıının olmadığı durumlarda bu bir hak olarak görüldüğü söylemin altından ortaya çıkmıştır. Öğrenim düzeyi yüksek erkekler içerisinde erkeklik söylemlerinin hangi formlarda nasıl yinelendiğini göstermek açısından bu soruya verilen cevaplar araştırmanın önemli bulgularını ortaya koymaktadır.

Toplumsal Cinsiyetlendirilmiş Örgütlenme Mantığı

Feminist literatürde kamusal alanda kadının yer alması tartışılırken kadının yaşadığı güçlükler ve kadının iş hayatından geri planda kalışı ele alınmaktadır. Kadının kamusal alanda kendini en fazla gösterdiği yerlerden biri akademidir. Ancak, feminist literatürde akademinin toplumsal cinsiyetlendirilmiş örgüt mantığı açısından, kadının ne şekilde akademide konumlandığı eksik kalmıştır. E.Ü. Edebiyat Fakültesi içerisinde kadının sayısal olarak nerede olduğuna baktığımızda kadın ağırlıklı bir fakülte olduğu açıktır. Ancak kadının, sayıca çok olduğu ve içinde var olan disiplinler dikkate alındığında daha eşitlikçi bir yaklaşımın sergilenmesinin beklendiği fakülte içindeki yeri ve erkekler tarafından nasıl konumlandığı tartışması feminist literatürde geri planda kalmıştır.

Bu bölümde akademik yapılanma içerisinde kurulan bölümlerin cinsiyetlendirilmiş olup olmadığı tartışması yer almaktadır. Akademi içerisinde kadınların erkek akademisyenlerinden gözünden nasıl görüldüğü genel örgüt mantığı içerisinde irdelenmiştir. Akademi olarak adlandırdığımız yer, öncelikle eğitim seviyesi yüksek insanlardan oluşur ve cinsiyet eşitliğine dair teorilerin üretildiği yerdir, –burada cinsiyet eşitliğinin kadın veya erkek akademisyenlerin hangisi tarafından daha çok üretildiği sorusu görüş birliği beklendiği için devre dışı bırakılmıştır– bu nedenle akademik sohbetler de dâhil olmak üzere yapılanmanın tamamına yansıyan ve tamamında ilerleyen bir toplumsal cinsiyet eşitliği görüşünün hâkim olması beklenmektedir. Bu minvalde sorulan “Kadınlara pozitif ayrımcılık yapıldığını düşünüyor musunuz?” sorusuna verilen yanıt ise erkeklerin, kadınlar üzerindeki annelik rolüne dair olan görüşü açıkça gösterir.

“Anne olduklarında evet daha çok kullanıyorlar. Birden sanki bir hare beliriyor kafasında ve ayrıcalıklı bir hale bürünüyor. Çocuk hep bir bahane olarak önüme geliyor. Çocuk söz konusu olduğunda birden bire çocuğu olmayan dezavantajlı duruma geliyor ve çocuk üzerinden su olabiliyor. Çocuğu olan erken çıkıyor mesela. E ben? Annelik kadınların araçsallaştırdığı bir tutum haline geliyor. Bu annelik hakkını engellemiyor ama dediklerim. Tamam, ezilmesin ama annelik neden bizi eziyor.” (YD2)

“Erkeklerle ayrımcılık yapıldığını düşünüyor musunuz?” sorusuna ise,

“Ege’de ve bu bölümde doğup büyüdüm ben ve bu bölümün dışını pek bilmiyorum. Burada karşılaşmadım ama diğer bölümlerde duyuyorum taciz olaylarını ve soruşturmaları.” (AG 3)

“Bu disiplin¹ doğası gereği erkek egemen bir hale geldi. Dışarıda ve arazide olmak erkeksileştiriyor. 90’ların sonuna kadar 1 prof vardı düşünsene. Kadının yeri yok bu disiplinde. O yüzden doktora yönetmiş kadın hoca bir iki hoca vardı. Bu çok rahatsızlık verici. 1955’te ilk kadın asistan gelmiş ve aralıklar çok acık yıl olarak. (...) 2000li yılların başında kazıdaydım epey de ağır güç gerektiren bir araziydi.” (YD 2)

Katılımcıların çalıştıkları ortamda görmek istedikleri yöneticinin cinsiyeti, gerek doğrudan söylemlerinde gerekse dolaylı olarak dilleriyle ürettikleri deyişlerde erkektir. Yönetici vasfı olarak tanımladıkları adil, kararlı, tutarlı, cabbar gibi özellikler, söylemlerin altında gizil bir biçimde “erk”e denk düşmektedir. Çünkü bu özellikler, erkek cinsiyetine atfedilen özelliklerdir. Katılımcılar cinsiyet ayrımı gözetmiyor olsalar dahi dilin kendisinde böyle bir sorunsal karşımıza çıkmaktadır.

“Mesleğinde, üniversitede hep yönetici olmak istemiş, bazıları hep yönetici olmak ister. Bu da öyle bir şey, bu kötü bir şey değil bütün mesele bu erki nasıl kullanırım. Bir yönetici her şeyden yönetilenlerden bağımsız asla değildir. (...) Yönetici

istediğini vermediğinde hemen tavır gösteren adam, yönetilmeye layık, kurallara uygun yönetilmeye layık bir adam da değildir.” (P1)

Bu söylem, Acker’ın “toplumsal cinsiyetlendirilmiş örgütlenme mantığı” olarak tanımladığı kavramsallaştırmasına göndermede bulunmaktadır. Acker’ın bu temelde anlattığı durumu bu çalışmada doğrudan akademik yönetimin örgütlenme biçiminde görmek, görüşmelerden de hareketle mümkün olmaktadır. Araştırmaya dâhil olan fakültede her ne kadar akademide bölüm başkanlığı bazında kadınlarla karşılaşsak da erkeklerin daha üst yönetici kademelerinde olduğu görülmekte veya kadın olan yöneticinin uygulamadaki herhangi bir başarısızlığı kadın olmasıyla, yönetimin iktidarından kaynaklı erki etkili biçimde kullanamamasıyla ilişkilendirilmektedir. Kuruluşu itibariyle sol tandanslı bir fakülte olan, Aslan’ın deyişiyle (2016), edebiyat fakültesinin politik yapılanmasının farklılığından ötürü hegemonik erkekliğin nasıl kurulup inşa edildiğini anlamak bu çalışmanın özgünlüğünü ortaya koymaktadır. Aslan, fakültenin kuruluşundaki ve işleyişindeki isimleri sayarken dikkati çeken ise her birinin erkek olmasıdır. Bugün kadın sayısının görece fazla olduğu edebiyat fakültesinin cinsiyetçilikten muaf olmamasını açıklayan önemli bir durumdur, eril yapılanmayla erkeğin ön planda olduğu kuruluş aşaması; nitekim Reed’in (2003), bilimlerin cinsiyet ayrımına işaret etmektedir.

Tartışma

Toplumsal cinsiyete dayalı ayrımcılık çoğu toplumda görülmekle birlikte, ayrımcılığının türü ve derecesi toplumlara göre farklılık gösterebilir. Dolayısıyla toplumu oluşturan mikro yapılar olan kurumlar da toplumsal cinsiyet eşitsizliğini farklı derecelerde sergilemektedirler. Acker’ın kuramını akademiye uyarlamaya çalışan bu çalışmada erkekliğin inşa edildiği söylemlerin, akademide de olabileceğini göstermeye gayret etmiştir. Görüşmelerden elde edilen bulgular doğrultusunda, E. Ü. Edebiyat Fakültesi’nde bulunan erkek akademisyenlerin, kadın akademisyenlere karşı kendilerini bir başka

tarafında konumlayarak, kimi zaman örtük kimi zaman açık biçimde toplumsal cinsiyetlendirilmiş öğeleri yeniden ürettiklerini söylemek yerinde olacaktır.

Öncelikle akademi olarak andığımız yükseköğrenim kurumlarında cinsiyetçilikten muaf olmayan fakülte olarak bulgularla ortaya koymaya çalıştığımız araştırmada, akademik feminizmin fakülte bazında çok da işler olmadığı görülmektedir. Toplumsal cinsiyet, ne yazık ki, toplumsallığı anlamamızda bir araç olarak karşımızda yer alırken; ırk, sınıf, statü fark etmeksizin kendini her alanda meşru kılarak yoluna devam etmektedir. Acker'ın kuramında yerini bulan sembolik cinsiyetçilik, akademi ortamında oldukça gizil bir biçimde özellikle erkek akademisyenlerin kadınlar üzerinde uyguladıkları bir kategoriye işaret eder.

Sosyal bilimler alanında yenilenmeye gidilmedikçe akademideki toplumsal cinsiyet çalışmaları Sancar'ın (2003) dediği üzere *"küçük ama benim" haline gelen özerk bir alana sıkışan feminizm, "kendin söyle kendin dinle" haline dönüşecektir.* Araştırmada elde edilen bulgulardan hareketle, "bilim yuvası" olarak görülen elit eril bir kurumda erkekliğin inşa edildiği türlü mecraların erkek akademisyenler tarafından örüldüğü, bilimin cinsiyetli halinin tartışıldığı yerde cinsiyetçiliğin yeniden üretildiği aşıkardır. Görüşmelerden çıkan sonuçlar itibariyle, cinsiyetlendirilmiş olduğunu söylediğimiz iktidar yapısının, toplumdaki mikro alanlardan makro alanlara kadar, aileden başlayıp iş yaşamında devam ettiğini ve toplumun sosyo-ekonomik düzeyi ne olursa olsun her kesimi tarafından üretildiğini söylemek mümkündür. Buradan yola çıktığımızda eğitim seviyesi yüksek olan akademisyen erkekler, patriyarkal değerlerin yeniden üretilmesinden, erkekliğin dönüşen biçimlerinden ve/veya erkekliğin yeniden inşasından muaf olmadıklarını görmek kaçınılmazdır. Özellikle günlük hayatın kendisinde ve erkek muhabbeti içerisinde çıkan erkeklik söylemleri fakülte bazında kırılmayan bir cinsiyete dayalı ayrımcılık yaratmakta; bunu da örtük biçimde yapılandırmaktadır. Son olarak, bu araştırma sürecinde araştırmacının bilgi türlerinin taraflı ve politik oluşunun bilincinde bir

kadın olarak kendi taraflılık alanlarını da eleştirel epistemolojik duruşla tanımlayıp tartışmaya açma girişiminin altını çizmek gerekir.

Kaynakça:

- Acker, J. (1992). From sex roles to gendered institutions. *Contemporary Sociology*, 21 (5), s. 565-569.
- Acker, J. (1990). Hierarchies, jobs, bodies: a theory of gendered organizations. *Gender and Society*, 4 (2), s. 139-158.
- Acker, J., & Houten, D. R. (1974). Differential recruitment and control: the sex structuring of organizations. *Administrative Science Quarterly*, 19 (2), s. 152-163.
- Alkan, A. (2017). Giriş: cinsiyet dinamiklerinin peşinden mekanın izini sürmek. A. Alkan (Dü.) içinde, *Cins cins mekan* (s. 7-35). İstanbul: Varlık Yayınları.
- Alkan, A. (1999). Özel alan-kamusal alan ayrımının feminist eleştirisi çerçevesinde kentsel mekan. *Tartışma Metinleri*, 1-27.
- Altınoluk, D. (2017). Hegemonik erkeklik alanı kamusal alanda kadının konumlanması. II. *Uluslararası Felsefe, Eğitim, Sanat ve Bilim Tarihi Sempozyumu* (s. 653-660). Muğla: Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi.
- Aslan, A. (2016, Ocak). Bir ömür düşünmek. (D. Özkan, & B. Kalkan, Röportajı Yapanlar) Ankara: Ekşi Kitaplar.
- Badinter, E. (1992). Biri ötekidir, kadınla erkek arasındaki yeni ilişki ya da androjin devrim. İstanbul: Afa Yayıncılık.
- Boyd, K., & Roper, M. (1989). Men, masculinity and social theory. *History Workshop* (27), 222-224.
- Connell, R. (2016). *Toplumsal cinsiyet ve iktidar-toplum kişi ve cinsel politika*. 2. Baskı. (C. Soydemir, Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları
- Connell, R. W. (2001). Studying men and masculinity. *Resources for Feminist Research*, 43 (14).

- Demir, O. Ö. (2014). Nitel araştırma yöntemleri. K. Böke (Dü.) içinde, *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri* (s. 286-318). İstanbul: Alfa Yayınları.
- Ecevit, Y. (2010). Kentsel üretim sürecinde kadın emeğinin konumu ve değişen biçimleri. Ş. Tekeli (Dü.) içinde, *1980'ler Türkiye'sinde kadın bakış açısından kadınlar* (s. 105-114). İstanbul: İletişim.
- Hearn, J., & Parkin, W. (1983). Gender and organizations: a selective review and a critique of a neglected area. *4* (3), 219-242.
- Hearn, J., & Parkin, W. (1988). Reviewed work(s): 'sex' at 'work': the power and paradox of organisation sexuality. *33* (1), 162-165.
- Husu, L. (2005). Women's work and family related discrimination and support in academia. *Gender Realities: Local and Global Advances in Gender Research* (9), 1-40.
- İnce-Güney, Y. (2017). Konutta mekansal organizasyon ve toplumsal cinsiyet: yirminci yüzyıl ankaralı apartmanları. A. Alkan (Dü.) içinde, *Cins cins mekan* (s. 102-135). İstanbul: Varlık Yayınları.
- Kancı, T. (2008). Cumhuriyetin ilk yıllarından bugünlere ders kitaplarında kadınlık ve erkeklik kurguları. N. Mutluer (Dü.) içinde, *Cinsiyet halleri Türkiye'de toplumsal cinsiyetin kesişim sınırları* (s. 88-102). İstanbul: Varlık Yayınları.
- Kimmel, M. (1995). *Manhood in America: a cultural history*. New York: Free Press.
- Koray, M. (2011). Avrupa Birliği ve Türkiye'de "cinsiyet" eşitliği politikaları: sol feminist eleştiri. *Çalışma ve Toplum* (2), 13-54.
- Kundakçı, F. S. (2007). *İktidar, ataerkillik ve erkeklik: ankaralı örneğinde erkek akademisyenler üzerine bir çalışma*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi: Ankara.
- Kümbetoğlu, B. (2015). *Sosyolojide ve antropolojide niteliksel yöntem ve araştırma*. İstanbul: Bağlam Yayınları.

- Newman, D., & Grauerholz, E. (2002). *Sociology of families*. D. Newman, & L. Grauerholz (Dü). içinde London: Sage Publications.
- Özkanlı, Ö., & Korkmaz, A. (2000). *Kadın akademisyenler*. Ankara: A. Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayını.
- Payne, L. (2002). 'Gendered Jobs' and 'Gendered Workers': Barriers to Gender Equality in Gendered Organizations .
- Reed, E. (2003). *Bilim ve cinsiyet ayrımı*. (Ş. Yeğin, Çev.) İstanbul: Payel Yayınları.
- Sancar, S. (2013). *Erkeklik: imkansız iktidar "ailede, piyasada ve sokakta erkekler"*. 4. Baskı. İstanbul: Metis Yayınları.
- Sancar, S. (2003). Üniversitede feminizm? bağlam, gündem ve olanaklar. *Toplum ve Bilim* (94), 164-182.
- Segal, L. (1992). *Ağır Çekim, Değişen Erkeklikler ve Erkekler*. (V. Ersoy, Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Seidler, V. J. (1997). *Man Enough: Embodying Masculinities*. Londra: Sage Publication.
- Şentürk, B. (2015). *Çokuz ama yokuz: Türkiye'deki Akademisyen Kadınlar Üzerine Bir Analiz*. *ViraVerita E-Dergi* (2), 1-22.
- Şevik, S. (2016). MYO'ların teknik bilimler alanlarında kadın akademisyen istihdamının problematik bir yaklaşım ile değerlendirilmesi. *Uluslararası Yükseköğretimde Mesleki Eğitim ve Öğretim Sempozyumu* (s. 173-184). Çorum: Hitit Üniversitesi.
- Williams, C. L., Muller, C., & Kilanski, K. (2012). Gendered organizations in the new economy. *Gender and Society*, 26 (4), s. 549-573.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (1999). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınevi.

¹ Araştırmada yapılan görüşmeler, gizlilik ilkesi gereğince katılımcılar bölümlerini telaffuz etmiş olsalar dahi bölüm isimleri yerine araştırmacılar tarafından disiplin denerek anonimite sağlanmaya çalışılmıştır.